

УДК 349.2:342.7- 058.65

DOI: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2026-52-2-369-382>

СЕГМЕНТАЦІЯ ПРАВА НА ВЕТЕРАНСЬКЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО

Корнієнко І.С

SEGMENTATION OF THE RIGHT TO VETERAN ENTREPRENEURSHIP

Korniienko I.S.

Публікація присвячена дослідженню питань створення правових можливостей для самореалізації ветеранів війни, забезпечення їх економічних потреб та залучення ветеранської спільноти до виконання завдань економічного відновлення держави. Основна увага зосереджена на завданнях державної політики у сфері започаткування, функціонування розвитку та розвитку ветеранського підприємництва.

У статті узагальнюються точки зору на обрання шляхів, способів, методів забезпечення прав ветеранів війни на підприємницьку діяльність та розуміння доцільності формування змісту основних прав суб'єктів ветеранського підприємництва, спираючись на ст.9 Закону України «Про ветеранське підприємництво». Надано її науково-практичний коментар. Висвітлено недоліки та зроблено доповнення з метою акцентування на праві на навчання на безоплатній основ, коли йдеться про навчання бізнесовій справі (з питань заснування і розвитку підприємницької діяльності).

Приділяється увага антропосоціокультурному підходу до обрання шляхів, способів, методів забезпечення прав ветеранів війни на підприємницьку діяльність, спираючись на сприйняття ветеранського підприємництва «не лише економічним явищем, але й гуманітарним феноменом» (за визначенням І.А. Селіванової). Висвітлено авторський підхід до розуміння підприємницьких прав ветеранів війни як ексклюзивних прав – привілеїв, які на відміну від загальних, не є основними, мають певний термін дії та надаються на певних умовах, призначені формувати конкурентні переваги та виокремлені на рівні державної політики. Запропоновано запровадження на законодавчому рівні права на моніторинг виконання операційного плану стратегічних заходів формування системи повернення з військової служби до цивільного життя на період до 2033 року, зокрема, в частині підприємницьких прав ветеранів війни. Обгрунтовано пропозиції до Закону України про ветеранське підприємництво про внесення змін шляхом доповнення.

Ключові слова: *державна політика, соціальна адаптація, самореалізація ветеранів війни, правосвідомість суспільства, ветерани війни, забезпечення прав, ветеранське підприємництво, підприємницькі права ветеранів, антропосоціокультурний підхід, правовий моніторинг, соціальний моніторинг, моніторингові повноваження.*

Постановка проблеми. У науковому середовищі розпочато опрацювання міжгалузевих проблем визначення місця ветеранського підприємництва у комплексі можливостей їх професійної самореалізації. Традиційно ветеранське підприємництво

сприймають формою взаємодії держави та суб'єктів підприємницької діяльності, які до обрання свого нового статусу зазнавали негативного впливу від участі у бойових діях. Як носії специфічного публічного соціального ризику, вони заслуговують на найкращі умови соціальної адаптації. Але тут важливо опрацювати можливі шляхи підвищення рівня правосвідомості суспільства, в якому відбувається адаптація. Готовність суспільства на поступки та повагу у сприянні їх зайнятості вибудовується пошуком правових підходів впливу на формування культури правосвідомості та солідарності у державі. Тому вже на самих початках пошуку вибудовується модель антропосоціокультурного підходу до обрання шляхів, способів, методів забезпечення прав ветеранів війни на підприємницьку діяльність.

Реалізації ветеранами війни права на підприємницьку діяльність передбачає аналіз проблем створення відповідної законодавчої бази. Право на ветеранське підприємництво як продукт законотворчості було сегментовано від конституційних свобод осіб, які обирають бізнес-справу, щоб займатися підприємницькою діяльністю. Конституційно-правовий статус таких осіб як суб'єктів підприємницької діяльності надає можливості їх професійної самореалізації, що важливо для реалізації діянь, спрямованих та потреби існування з суспільством, готовим до сприяння їх зайнятості заради соціальної адаптації після участі у військових діях та/або подіях.

Для ветеранів війни займатися підприємницькою діяльністю – це спосіб самореалізації, який не лише гарантує поетапне втілення їх правомірних дій у бізнес-справу, що важливо. Але ще й для інших суб'єктів публічних правовідносин він

породжує вимогу виконувати кореспондуючи з правами ветеранів, обов'язки. Змістовну характеристику тих обов'язків маємо пояснювати, серед іншого, з віднесенням ветеранського підприємництва до різновиду соціального підприємництва та сприйняттям його незвичайним підконтрольним об'єктом. За умовний епіграф, який ідеально підходить для виразу основної запропонованої у статті ідеї сегментації права на ветеранське підприємництво, можна взяти влучну наказку І.А. Селіванової: «Це не лише економічне явище, а, перш за все, гуманітарний феномен» [1, с.111].

Тому сегментація права на ветеранське підприємництво вкрай потрібна для конкретизації тих підприємницьких прав, утворення яких необхідно, щоби зобов'язані суб'єкти виконували конкретну задачу доступу контролю за їх забезпеченням, аби гуманітарна місія не лише проголошувалася, але й виконувалася.

Окремі умови виконання обов'язків в інтересах підприємців-ветеранів війни знайшли закріплення безпосередньо у Законі України «Про ветеранське підприємництво», опосередковано – у Законах України: «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про зайнятість населення» та інших.

Правові засади ветеранського підприємництва формуються в умовах правового режиму воєнного стану та, водночас, в умовах тяжіння до європейських стандартів Good Governance, за якими прозорість сервісної діяльності надає доступ

до інформації та забезпечує контроль громадян над публічною адміністрацією. За таких умов дуже актуальним слід визнати поширення ідей людиноцентризму у справі зміни цільової спрямованості контролю і нагляду у сфері реалізації трудових та підприємницьких прав, уточнення «моніторингових повноважень» відповідних суб'єктів з метою покращення правосвідомості посадових осіб. Ідеї людиноцентризму чинять позитивний вплив на рівень правосвідомості та правової культури, як невід'ємних складових конституційного обов'язку дотримуватися Конституції України та законів України, в тому числі – виконання військового обов'язку громадянами.

Таким чином зазначений підхід досягнення цілі забезпечення трудових та підприємницьких прав ветеранів війни в умовах лібералізації контролю – є новою постановкою правової проблеми щодо належних умов здійснення ветеранського підприємництва.

Сама по собі проблема дослідження процесу забезпечення підприємницьких прав та свобод ветеранів війни, в тому числі в аспекті формування правосвідомості та відповідної правової культури суспільства, залишається недостатньо розробленою в юридичній науці. Водночас фактор виконання вимог адаптації законодавства України до міжнародних та регіональних стандартів Європейського Союзу підвищує актуальність зазначеної проблематики. Зокрема, щодо забезпечення в Україні співвідношення контролю із свободою підприємницької діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій джерельній базі вже напрацьовано вагомий науковий доробок, який дозволяє досліджувати перспективний

напрямок забезпечення підприємницьких прав ветеранів війни. Результати відповідних наукових досліджень оприлюднили І. Селіванова, В. Кохан, Н. Чудик-Білоусова, А. Омельченко, О. Іларіонов, О. Шаповалова, В. Шевердіна, Є. Новіков, Л. Сіньова, І. Мамаєв, М. Тіхіч, А. Прітчард, О. МакКелві, А. Фіппс, В. Скімміхорн, К. Краус та ін.

В Україні вже у 2023 році було активізовано на державному рівні вивчення наукової проблематики реалізації трудових та підприємницьких прав ветеранів війни. Колектив наукових співробітників НДІ ПЗІР НАПрН України підготував дві колективні монографії та продовжує виконувати держбюджетну тему «Правове забезпечення професійної адаптації та права на підприємницьку діяльність ветеранів війни» (РК УкрІНТЕІ № 0123U104874). Перша колективна монографія має назву «Правове забезпечення професійної адаптації та права на підприємницьку діяльність ветеранів війни» [2]. Друга колективна – «Праця і бізнес ветеранів війни: юридична теорія і практика» [3]. Започаткований колективом дослідників науковий напрям щодо формування сучасних правових механізмів професійної адаптації ветеранів війни та стимулювання їх економічної активності в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення дозволив представити обґрунтування, запропонувати аналітичні висновки та наукові рекомендації. Всі вони можуть слугувати підґрунтям для подальших міждисциплінарних розвідок, спрямованих на розроблення дієвих правових механізмів забезпечення гідних умов праці, економічного розвитку та соціальної інтеграції сучасних українських ветеранів [3, с. 6].

Мета статті: обґрунтування розуміння прав суб'єктів ветеранського підприємництва,

аргументація доцільності обрання антропосоціокультурного підходу не лише до пізнання мотивації їх виокремлення, але й до запровадження на законодавчому рівні суміжного з ними важливого права на моніторинг виконання в умовах лібералізації контролю, а також – напрацювання пропозицій щодо внесення відповідних змін до Закону України «Про ветеранське підприємництво».

Виклад основного матеріалу. Стратегія формування системи повернення з військової служби до цивільного життя на період до 2033 року стала передумовою проведення дуже важливої інституційної реформи. Практична мета цієї реформи – започаткувати створення алгоритму послідовного супроводу захисників і захисниць з першого дня після звільнення зі служби. Реалізація цієї мети передбачає створення належного нормативно-правового забезпечення умов зайнятості/самозайнятості цієї поважної категорії громадян [4].

З появою нових тенденцій запровадження ветеранського підприємництва в Україні, соціальна функція економіки знаходить нових рис. Зрозуміло, що держава стосовно суб'єктів ветеранського підприємництва, повинна бути готовою відігравати роль гаранта належних умов для реалізації їх права на підприємницьку діяльність.

І.А. Селіванова схвально висловлюється про перспективу подальшого розвитку такого напрямку ветеранської політики, як відновлення військового капіталу та досягнення добробуту ветеранами. Цьому сприяє визначення вперше на законодавчому рівні мети державної політики у сфері розвитку та функціонування

ветеранського підприємництва, вважає вона [1, с.103]. Не лише належний рівень правосвідомості суспільства, але й законодавчі приписи роблять нас відповідальними, справедливими, гуманними та розсудливими: наголошують представники наукової спільноти, коли відбуваються обговорення пріоритетних питань соціальної політики держави, зокрема у частині забезпечення прав і гарантій ветеранів війни. Але й сама сучасна юридична наука отримує справедливі нарікання та народжені критичним аналізом побажання перегляду світоглядної бази наукових досліджень та розробок.

Юридична наука повинна, по-перше, стати фундаментом правотворчості та правозастосування з точки зору наукового обґрунтування доцільності та ефективності,

вивчення та узагальнення, по-друге, забезпечити системність, збалансованість та внутрішню узгодженість законодавства. Заполітизованість, відсутність нових юридичних парадигм, орієнтація лише на модернізацію законодавства, недооцінка потенціалу категорії праворозуміння для вирішення практичних завдань соціальних перетворень та усвідомлення реалій юридичної дійсності, зростаючі тенденції до правового нігілізму та правового ідеалізму, низький інноваційний потенціал та методологічна основа наукових досліджень, поширеність псевдонауковості тощо вказують на слабкі місця сучасної юридичної науки. [5].

Про ці важливі виклики та водночас загрози, подолання яких потребує перегляду світоглядної бази наукових досліджень, вчасно попереджає С. О. Сунегін у процесі свого комплексного аналізу функціонального виміру права в умовах війни. Це спонукає до розв'язання проблеми забезпечення належного контролю та моніторингу у системі функціонування адаптаційного механізму реалізації трудових та підприємницьких прав ветеранів війни. Зокрема слід орієнтуватися на недооцінку потенціалу правосвідомості суспільства для вирішення практичних завдань адаптації ветеранів війни до цивільного життя. Звернути увагу на антропосоціокультурний підхід, який охоплює собою комплекс філософських, загальнонаукових та спеціально-правових методів пізнання, спонукає до розкриття питання забезпечення державою економічної активності ветеранів, використовуючи людиноцентричну модель єдиної системи реабілітації, соціального захисту та повернення ветеранів і ветеранок до цивільного життя. Втілення цієї моделі у структуру державної ветеранської політики надає можливості (інструменти) скористатися на практиці запропонованими формами підтримки. Такого висновку можна дійти при вивченні аналітичного звіту за результатами дослідження на тему «Людиноцентрична модель єдиної системи реабілітації, соціального захисту та повернення ветеранів і ветеранок до цивільного життя». Воно було проведено у 2024 році аналітичною командою

благодійного фонду «Здорові рішення для адвокації» за підтримки та в межах проєкту Ініціативного центру сприяння активності та розвитку громадського почину (ICAP) «Єднання». Ця українська громадська організація, яка вже понад 25 років, використовуючи здобутки від грантів, навчання та аналітики, підтримує розвиток громадянського суспільства. Замовником та координатором дослідження було Міністерство у справах ветеранів України.

Серед основних завдань державної політики у сфері розвитку та функціонування ветеранського підприємництва маємо виділяти ті, що відображують логічність наступного кроку законодавця щодо закріплення в рамках спеціального Закону переліку підприємницьких прав ветеранів війни щодо отримання відчутного результату цієї політики. Основою для трансформації очікуваного результату цієї політики у підприємницькі права ветеранів можна вважати наступні основні завдання державної політики: стимулювання інвестиційної та інноваційної активності суб'єктів ветеранського підприємництва; сприяння суб'єктам ветеранського підприємництва у провадженні діяльності щодо просування виробленої ними продукції (товарів, робіт, послуг) та результатів інтелектуальної діяльності на внутрішньому і зовнішньому ринках; сприяння досягненню суб'єктами ветеранського підприємництва позитивних економічних та соціальних результатів та інш.

Акцент на цих важливих завданнях вказує, що ветерани війни мають не лише загальні права на підприємницьку діяльність. Ще вони наділені ексклюзивними правами – привілеями, які на відміну від загальних, не є основними. Введення в обіг категорії «підприємницькі права ветеранів війни» стане інструментом відмежування

ексклюзивних прав – привілеїв від загальних їх прав на підприємницьку діяльність. На відміну від загальних, вони не є основними і мають певний термін дії та надаються на певних умовах.

Підприємницькі права ветеранів війни, це ті ексклюзивні права – привілеї, які призначені формувати конкурентні переваги у сфері розвитку та функціонування зазначеної поважної категорії громадян під визначений у законодавстві проміжок часу перебування їх у статусі суб'єкта підприємницької діяльності та виокремлені на рівні державної політики. Для складання переліку підприємницьких прав ветеранів війни маємо спиратися на ст.9 Закону України «Про ветеранське підприємництво». Вона має назву «Основні напрями державної політики щодо формування конкурентної переваги у сфері розвитку та функціонування ветеранського підприємництва». Шляхом узагальнення основних напрямів у зазначеній сфері, фактично маємо наступний перелік підприємницьких прав ветеранів війни:

1) на запровадження механізмів стимулювання задля започаткування та/або продовження підприємницької діяльності після завершення перебування у статусі суб'єкта ветеранського підприємництва;

2) на пріоритетне залучення суб'єктів ветеранського підприємництва до вироблення продукції (товарів, робіт, послуг) для державних та регіональних потреб;

3) на запровадження державних програм кредитування, часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами, надання гарантій на забезпечення виконання зобов'язань за кредитами, надання поворотної та безповоротної фінансової допомоги, надання державної підтримки для відновлення та стабілізації;

4) на отримання без проведення аукціону в оренду державного та комунального майна, що не міститься в Переліку першого типу, для здійснення підприємницької діяльності;

5) на навчання бізнесовій справі (з питань заснування і розвитку підприємницької діяльності) на безоплатній основі на базі Центрів ветеранського розвитку, в тому числі – надання консультаційної підтримки суб'єктам ветеранського підприємництва щодо умов вступу до індустріальних парків та технопарків;

6) на сприяння спрощенню дозвільних процедур (в тому числі отримання відповідних документів) та на лібералізацію проведення процедур здійснення державного нагляду (контролю);

7) на впровадження механізмів сприяння суб'єктам ветеранського підприємництва та їх стимулювання до використання у виробництві новітніх технологій та інновацій;

8) на підтримку у просуванні виробленої продукції (товарів, робіт, послуг), результатів інтелектуальної діяльності на зовнішні ринки;

9) на залучення міжнародних фінансових організацій до підготовки та реалізації інвестиційних проектів;

10) на надання пріоритетної підтримки для здійснення господарської діяльності на новітніх ринках вироблення продукції (товарів, робіт, послуг).

Вибудова правового режиму ветеранського підприємництва відбувається з визначення правового статусу суб'єкта ветеранського підприємництва. Відомо, що цей статус надає перелік свобод, прав, вимагає виконання обов'язків, тощо. Наявність зазначеного правового статусу потребує, поруч з виконанням обов'язків, обумовлених відповідною правособ'єктністю, ще й – гарантування відповідних умов реалізації

його підприємницьких прав та законних інтересів.

Звідси, логічним буде запропонувати нове право на моніторинг виконання зобов'язань держави та територіальних громад. Зокрема щодо: забезпечення ефективності впроваджених заходів підтримки ветеранського підприємництва для прийняття рішення про зміну таких заходів або впровадження нових заходів підтримки, враховуючи економічну ситуацію та розвиток галузей економіки; забезпечення створення умов для розвитку підприємницької діяльності суб'єктів ветеранського підприємництва в межах індустріальних парків та технопарків шляхом: встановлення квот на розміщення суб'єктів ветеранського підприємництва на територіях індустріальних парків та технопарків; надання субсидій, грантів або компенсацій з державного та/або місцевого бюджетів на оплату оренди приміщень, комунальних послуг та інших витрат, пов'язаних із підприємницькою діяльністю суб'єктів ветеранського підприємництва в межах індустріальних парків та технопарків; запровадження грантових програм для суб'єктів ветеранського підприємництва з метою підтримки інноваційних проектів, у тому числі на придбання обладнання, впровадження новітніх технологій, проведення наукових досліджень та розробок (лише як напрями політики вони закріплені у ст. 9 Закону України про ветеранське підприємство).

Проведений І.А. Селівановою та іншими науковцями правовий моніторинг відповідних положень законопроекту «Про ветеранське підприємство» ще на стадії його обговорення дозволив виявити ознаки (станом на той період) так званих «мертвих норм». Зокрема, щодо забезпечення

створення умов для розвитку підприємницької діяльності суб'єктів ветеранського підприємництва в межах індустріальних парків та технопарків. Підставою для такого висновку стала відсутність узгодженості з іншими спеціальними законами про: встановлення квот, запровадження грантових програм тощо. Відповідних змін та доповнень до Законів України «Про публічні закупівлі», «Про оренду державного та комунального майна», «Про індустріальні парки», які б впроваджували механізм реалізації цих преференцій ветеранського підприємства, профільний закон не вносить, аргументувала вчена. [1, с.118].

Засобом забезпечення якості та ефективності чинного законодавства відомі вчені Т.С. Подорожна та О.В. Білоскурська розглядають правовий моніторинг. Актуальними залишаються результати вивчення ними процесу формування цілісної системи правового моніторингу та відповідні висновки. Зокрема, за наявності вимоги щодо проведення правової експертизи нормативно-правових актів, зберіглася відсутність оцінювання раціональності їх прийняття та практичної реалізації. Не втратив значущості висновок вчених: ці проблеми істотно впливають і на якість чинного законодавства, і на їх соціальну ефективність. Тож знижується якість правового регулювання, зростають корупція та правовий нігілізм у суспільстві [6, с.83].

Невизнання на законодавчому рівні підприємницьких прав ветеранів війни, як таких, що сегментовані від напрямів відповідної політики держави, унеможливує забезпечення ефективності реалізації ветеранського підприємства.

Значний внесок для комплексного розуміння природи прав суб'єктів

ветеранського підприємництва та їх сегментів, що доводять доцільність обрання антропосоціокультурного підходу до їх пізнання зробила відома авторитетна вчена Н.І. Чудик-Білоусова. Вона досліджує можливості здійснення ветераном чи привіняною до нього особою права на підприємницьку діяльність та визнає, що, виходячи зі статусу суб'єкта реалізації цього права, така діяльність може вважатися ветеранським підприємництвом. Також розкриває ключові механізми ресоціалізації ветеранів як потенційних суб'єктів ветеранського підприємництва. Зокрема, це відбувається (за її спостереженнями та прогнозами) через низку ключових заходів подолання загрози їх соціальної ізоляції. Пропонує доопрацювання порядку створення юридичних осіб ветеранського підприємництва щодо чіткої регламентації в таких важливих аспектів процесу реєстрації підприємницької діяльності, як вичерпний перелік документів, необхідних для реєстрації фізичної особи, котра виявила бажання отримати відповідний статус [7, с.39].

Тут буде доцільним ризикоорієнтований підхід до законотворення держави. Адже ветерани мають власний негативний досвід при працевлаштуванні, коли спостерігається упередженість з боку роботодавців через наявність у них спеціального статусу. Розповсюдженою перешкодою при працевлаштуванні ставала фізична та моральна травма, отримана під час військових дій. Тому актуальною стає моніторингова діяльність у цій сфері.

Первинним функціональним завданням моніторингу (внаслідок виконання своїх зобов'язань правомочними суб'єктами щодо заходів забезпечення трудових та підприємницьких прав ветеранів війни) є –

оцінка стану досягнення/недосягнення якості та ефективності забезпечувальних процесів. Висновок щодо досягнення/недосягнення якості та ефективності стає підставою для корекції забезпечувального процесу. Моніторинг проводиться з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, публічних реєстрів, звернення до інформації хмарних сервісів.

Наприклад, Стратегія відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року, яка була схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України № 821-р від 30 серпня 2024 року надає уявлення про моніторинг як про процес, який використовується у системі запланованого спостереження, збору, обробки, аналізу та збереження інформації про досягнення цілей Стратегії [8].

Якісні і кількісні показники моніторингу виконують завдання інформаційного забезпечення управління. Результати моніторингу слугують основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, коригування оперативних дій та прогнозування заходів досягнення проміжних та кінцевих цілей.

Кабінет Міністрів України у Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року розглядає моніторинг інструментом сприяння більш успішному отриманню кредитування та стимулювання підприємницької діяльності. Також затверджений операційний план заходів з її реалізації у 2024-2027 роках орієнтує на розробку інструментів цифрового моніторингу та автоматичної оцінки бізнес-планів підприємств. І в цілому доручає Міністерству економіки забезпечити

проведення моніторингу за станом виконання операційного плану.

Конструктивні ідеї щодо системи правового забезпечення підтримки та розвитку бізнесу, використовуючи інструменти контролю та нагляду за бізнесом; моніторингу; аудиту тощо висловлює В.В. Воскобойніков. У дисертації на здобуття ступеня доктора філософії на тему «Адміністративно-правовий механізм підтримки та розвитку бізнесу в умовах воєнного стану в Україні» він обґрунтовує необхідність розроблення єдиної державної «Концепції розвитку та підтримки бізнесу в умовах воєнного стану» [9 с.183].

У межах Концепції він розглядає гарантування прав суб'єктів малого і середнього підприємництва не лише під час здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності. Це співпадає з потребою забезпечення підприємницьких прав ветеранів війни. Зокрема, його авторська Концепція передбачає такий аспект як створення системи моніторингу ефективності реалізації Концепції; проведення регулярних оцінок впливу Концепції на розвиток бізнесу; внесення змін до Концепції на основі результатів моніторингу та оцінок [9, с.174].

Якщо припустити, що подібний концептуальний підхід з боку держави щодо забезпечення підприємницьких прав ветеранів війни міг би задовольнити досягнення ефективності впроваджених заходів підтримки ветеранського підприємництва, то виникає потреба дослідити моніторингові повноваження не лише держави, але й інших відповідних суб'єктів моніторингу. Зокрема, для виявлення ступеня ефективності впроваджених заходів підтримки ветеранського підприємництва знадобиться перевірка з боку суб'єкта, уповноваженого на

проведення аудиту, в тому числі – соціального. Його висновки у сукупності з іншими факторами є підставою для прийняття рішення про зміну таких заходів або впровадження нових заходів підтримки, враховуючи економічну ситуацію та розвиток галузей економіки.

Пропозиція розгляду ветеранського підприємництва не лише як економічної діяльності (щодо виготовлення продукції, виконання роботи, надання послуг, торгівля та інш.), але й як механізму реабілітації, забезпечення зайнятості та підвищення соціального статусу ветеранів сприймається нами аргументом проти того, що існує загроза закріплення нерівноправності форм економічної активності у сфері підприємництва внаслідок підтримки з боку держави ветеранського підприємництва. Завадити подоланню відносної «нерівноправності економічної активності у сфері підприємництва» зможе ефективно налагоджена моніторингова місія та контроль.

Висновок Зміст спеціального права на ветеранське підприємництво в системі соціального спрямування економіки розширює уявлення про гарантії його здійснення у порівнянні з традиційними підходами. Даниною пошуку нового підходу і став Закон України «Про ветеранське підприємництво». Відбувається коментар його положень та висловлюються критичні зауваження з боку не лише представників наукового середовища, але й практикуючих фахівців. Причому аналітика не завжди має характер комплексного уявлення про предмет дослідження. Для побудови комплексної системи забезпечення трудових та підприємницьких прав ветеранів війни необхідно послідовно створювати наукове підґрунтя. Проведений аналіз показав, що у

Законі України «Про ветеранське підприємництво» надається визначення ветеранського підприємництва та його суб'єктів, закріплюються принципи державної політики, покладені в основу розвитку та функціонування ветеранського підприємництва; встановлюється порядок набуття суб'єктом підприємництва ветеранського статусу, його зміну, втрату та поновлення; надано орієнтир щодо обліку відомостей у спеціальному державному публічному реєстрі ветеранів війни; сформовано загальні положення про види та форми державної підтримки ветеранського підприємництва тощо. Водночас проведений аналіз показав доцільність внесення зміни у зазначений Закон. Зокрема, шляхом його доповнення новою статтею (ст.9 прим.) з назвою «Підприємницькі права ветеранів війни (ексклюзивні права – привілеї). Її зміст складає перелік підприємницьких прав, який був запропонований як пропозиція щодо доповнення Закону України «Про ветеранське підприємництво», але для зручності цілісного сприйняття у тексті статті він подається у скороченому вигляді. У скороченому вигляді перелік підприємницьких прав ветеранів війни:

- 1) на запровадження механізмів стимулювання;
- 2) на пріоритетне залучення до вироблення продукції (товарів, робіт, послуг) для державних та регіональних потреб;
- 3) на запровадження державних програм кредитування, часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами, надання гарантій на забезпечення виконання зобов'язань за кредитами, надання поворотної та безповоротної фінансової допомоги, надання державної підтримки для відновлення та стабілізації;

4) на отримання без проведення аукціону в оренду державного та комунального майна;

5) на навчання бізнесовій справі (з питань заснування і розвитку підприємницької діяльності) на безоплатній основі;

6) на сприяння спрощенню дозвільних процедур (в тому числі отримання відповідних документів) та на лібералізацію проведення процедур здійснення державного нагляду (контролю);

7) на впровадження механізмів сприяння та стимулювання до використання у виробництві новітніх технологій та інновацій;

8) на підтримку у просуванні виробленої продукції (товарів, робіт, послуг), результатів інтелектуальної діяльності на зовнішні ринки;

9) на залучення міжнародних фінансових організацій до підготовки та реалізації інвестиційних проектів;

10) на надання пріоритетної підтримки для здійснення господарської діяльності на новітніх ринках вироблення продукції (товарів, робіт, послуг);

11) на створення умов для розвитку підприємницької діяльності суб'єктів ветеранського підприємництва в межах індустріальних парків та технопарків;

12) на моніторинг виконання своїх зобов'язань правомочними суб'єктами щодо заходів забезпечення трудових та підприємницьких прав ветеранів війни.

Отже, за авторським уявленням, Закон України «Про ветеранське підприємництво» внаслідок реалізації пропозиції із доповнення його змісту, доцільно, аби містив би наступне законоположення:

Стаття 9 прим. «Підприємницькі права ветеранів війни».

1. Перелік підприємницьких прав ветеранів війни:

1) на запровадження механізмів стимулювання задля започаткування та/або продовження підприємницької діяльності після завершення перебування у статусі суб'єкта ветеранського підприємництва;

2) на пріоритетне залучення до вироблення продукції (товарів, робіт, послуг) для державних та регіональних потреб;

3) на запровадження державних програм кредитування, часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами, надання гарантій на забезпечення виконання зобов'язань за кредитами, надання поворотної та безповоротної фінансової допомоги, надання державної підтримки для відновлення та стабілізації;

4) на отримання без проведення аукціону в оренду державного та комунального майна, що не міститься в Переліку першого типу, для здійснення підприємницької діяльності;

5) на навчання бізнесовій справі (з питань заснування і розвитку підприємницької діяльності) на безоплатній основі на базі Центрів ветеранського розвитку, в тому числі - надання консультаційної підтримки суб'єктам ветеранського підприємництва щодо умов вступу до індустріальних парків та технопарків;

6) на сприяння їм у спрощенні дозвільних процедур (в тому числі отримання відповідних документів) та на лібералізацію проведення процедур здійснення державного нагляду (контролю);

7) на впровадження механізмів сприяння та стимулювання до використання у виробництві новітніх технологій та інновацій;

8) на підтримку у просуванні виробленої продукції (товарів, робіт, послуг), результатів інтелектуальної діяльності на зовнішні ринки;

9) на залучення міжнародних фінансових організацій до підготовки та реалізації інвестиційних проєктів;

10) на надання пріоритетної підтримки для здійснення господарської діяльності на новітніх ринках вироблення продукції (товарів, робіт, послуг);

11) створення умов для розвитку підприємницької діяльності суб'єктів ветеранського підприємництва в межах індустріальних парків та технопарків

12) на моніторинг виконання своїх зобов'язань правомочними суб'єктами щодо заходів забезпечення трудових та підприємницьких прав ветеранів війни

2. Цей перелік не є обмеженим.

Перспективи подальших розвідок.

Перспективним напрямом подальших досліджень є питання реалізації підприємницьких прав ветеранів війни. Пропозиція з приводу запровадження на законодавчому рівні права на моніторинг виконання операційного плану стратегічних заходів формування системи повернення з військової служби до цивільного життя на період до 2033 року, потребує подальшого опрацювання. Зокрема, в частині реалізації творчого задуму забезпечення підприємницьких прав ветеранів війни через розкриття проблеми забезпечення контролю та моніторингу у системі функціонування адаптаційного механізму.

Визначення ветеранського соціального підприємництва як підприємництва з метою досягнення конкретних суспільно корисних матеріальних або нематеріальних результатів, спрямованих на вирішення соціальних та/або екологічних проблем окремих категорій осіб чи груп населення потребує науково-практичного коментаря на предмет внесення доповнень та змін.

Також слід звернути увагу на поняття соціального аудиту. Відомо, що у широкому розумінні його розкривають через аналіз ефективності соціальних програм компанії й перевірка їх відповідності загальнодержавним стандартам. Також вважають – інструментом соціального керування, що дозволяє виявити ступінь соціальної відповідальності на державному, галузевому, регіональному, корпоративному та особистісному рівнях.

Література:

1. Селіванова І.А. Розділ 4. Правове забезпечення підприємницької діяльності ветеранів війни. Праця і бізнес ветеранів війни: юридична теорія і практика: монографія / [В.П. Кохан, Л.М. Сіньова, В.І. Шeverдіна та ін.]; за ред. В. П. Кохан. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2025. 146 с. DOI 10.37772/978-617-7806-66-9.

2. Правове забезпечення професійної адаптації та права на підприємницьку діяльність ветеранів війни: монографія / [В.П. Кохан, Є.А. Новіков, О.В. Шаповалова та ін.]; за ред. В. П. Кохан, І.О. Мамаєва. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2024. 214 с. DOI: <https://doi.org/10.37772/978-617-7806-59-1>.

3. Праця і бізнес ветеранів війни: юридична теорія і практика: монографія / [В.П. Кохан, Л.М. Сіньова, В.І. Шeverдіна та ін.]; за ред. В.П. Кохан. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2025. 146 с. DOI: <https://doi.org/10.37772/978-617-7806-66-9>

4. Про схвалення Стратегії формування системи повернення з військової служби до цивільного життя на період до 2033 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках: Розпорядж. Каб. Міністрів України від 31.12.2024 за № 1350-р: станом на 26 листоп. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1350-2024-p#Text> (дата звернення: 23.03.2026).

5. Сунегін С. О. Право в умовах війни: функціональний вимір. *Альманах права*. 2022. Вип. 13. С. 304-317. DOI:10.33663/2524-017X-2022-13-50.

6. Подорожна Т.С., Білоскурська О.В. Правовий моніторинг як засіб якості та ефективності чинного законодавства. *Альманах права*. 2019. Вип. 10. С. 82-87. URL: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0001028302>. DOI: 10.33.66.3/2524-017X-2019-10-82-87.

7. Чудик-Білоусова Н.І. Роль ветеранського підприємництва в системі соціального спрямування економіки. *Юридична Україна*. 2024. № 6. С. 52–72. [https://doi.org/10.37749/2308-9639-2024-6\(258\)-7](https://doi.org/10.37749/2308-9639-2024-6(258)-7). DOI 10.37749/2308-9639-2024-6(258)-7.

8. Про схвалення Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.08.2024 за № 821-р: станом на 10 березня 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/821-2024-1%80?find=1&text=%D0%BC=%D0%BC> (дата звернення: 12.03.2026).

9. Воскобойніков В.В. Адміністративно-правовий механізм підтримки та розвитку бізнесу в умовах воєнного стану в Україні: дисертація на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право». Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків, 2024. 210 с.

References:

1. Selivanova I.A. Rozdil 4. Pravove zabezpechenie pidpryemnyts'koyi diyal'nosti veteraniv viyny. Kokhan, V.P. (Ed.). (2025). Labour and business of war veterans: Legal theory and practice: Monograph (V.P. Kokhan, L.M. Sinova, V.I. Sheverdina, et al.). Kharkiv: Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of National Academy of Legal Sciences of Ukraine.

2. Kokhan, V.P., Novikov, Ye.A., Shapovalova, O.V. et al. (2024). Legal support for the professional

adaptation and theright to entrepreneurial activity of war veterans. V.P. Kokhan, I.O. Mamaiev (Ed.). Kharkiv: Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of National Academy of Legal Sciences of Ukraine. DOI: <https://doi.org/10.37772/978-617-7806-59-1> [in Ukrainian].

3. Kokhan, V.P. (Ed.). (2025). Labour and business of war veterans: Legal theory and practice: Monograph (V.P. Kokhan, L.M. Sinova, V.I. Sheverdina, et al.). Kharkiv: Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of National Academy of Legal Sciences of Ukraine. DOI: <https://doi.org/10.37772/978-617-7806-66-9> [in Ukrainian].

4. Pro skhvalennia Stratehii formuvannia systemy povernennia z viiskovoi sluzhby do tsyvilnoho zhyttia na period do 2033 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2025-2027 rokakh: Rozporiadzh. Kab. Ministriv Ukrainy vid 31.12.2024 № 1350-r: stanom na 26 lystop. 2025 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1350-2024-r#Text> (data zvernennia: 23.03.2026).

5. Sunegin, SO. (2022). Law in wartime: functional dimension. Almanac of Law, Issue 13, 304-317. DOI: <https://doi.org/10.33663/2524-017X-2022-13-50> [in Ukrainian].

6. Podorozhna T. S., Biloskurska O. V. Legal monitoring as a means of quality and effectiveness of current legislation. Almanac of Law. 2019. Issue 10. P. 82-87. URL: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0001028302>. DOI: 10.33.66.3/2524-017X-2019-10-82-87

7. Chudyk-Bilousova N.I. Rol' veterans'koho pidpryyemnytstva v systemi sotsial'noho spryamuvannya ekonomiky. Yurydychna Ukrainy. 2024. № 6. S. 52-72. [https://doi.org/10.37749/2308-9639-2024-6\(258\)-7](https://doi.org/10.37749/2308-9639-2024-6(258)-7). DOI 10.37749/2308-9639-2024-6(258)-7.

8. Pro skhvalennya Stratehiyi vidnovlennya, staloho rozvytku ta tsyfrovoyi transformatsiyi maloho i seredn'oho pidpryyemnytstva na period do 2027 roku: Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 30.08.2024 za № 821-r: stanom na 10 berezhnya 2026 r. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/821-2024-1%80?find=1&text=%D0%BC%D0%BC> (data zvernennya: 12.03.2026).

9. Voskoboynikov V.V. Administratyvno-pravovyy mekhanizm pidtrymky ta rozvytku biznesu v umovakh voyennoho stanu v Ukraini: dysertatsiya na zdobuttya stupenya doktora filosofiyi zi spetsial'nosti 081 «Pravo». Kharkivs'kyy natsional'nyy universytet vnutrishnikh sprav, Kharkiv, 2024. 210 s.

Kornüenko I.S. Egmentation of the right to veteran entrepreneurship. – Article.

The publication is devoted to the study of the issues of creating legal opportunities for the self-realization of war veterans, ensuring their economic needs and involving the veteran community in the implementation of the tasks of the economic recovery of the state. The main attention is focused on the tasks of state policy in the field of establishing, functioning and development of veteran entrepreneurship.

The article summarizes the points of view on the choice of ways, methods, methods of ensuring the rights of war veterans to entrepreneurial activity and understanding the expediency of forming the content of the basic rights of veteran entrepreneurship subjects, based on Article 9 of the Law of Ukraine "On Veteran Entrepreneurship". Its scientific and practical commentary is provided. The shortcomings are highlighted and additions are made to emphasize the right to free education when it comes to business training (on the issues of establishing and developing entrepreneurial activity).

Attention is paid to the anthroposociocultural approach to choosing ways, methods, and methods of ensuring the rights of war veterans to entrepreneurial activity, based on the perception of veteran entrepreneurship as "not only an economic phenomenon, but also a humanitarian phenomenon" (as defined by I.A. Selivanova). The author's approach to understanding the entrepreneurial rights of war veterans as exclusive rights – privileges, which, unlike general ones, are not fundamental, have a certain validity period and are granted under certain conditions, are intended to form competitive advantages and are singled out at the level of state policy, is highlighted. The introduction at the

legislative level of the right to monitor the implementation of the operational plan of strategic measures for the formation of a system of return from military service to civilian life for the period until 2033, in particular, in terms of the entrepreneurial rights of war veterans, is proposed. Proposals to the Law of Ukraine on Veteran Entrepreneurship for amendments by way of an addendum are substantiated.

Keywords: *state policy, social adaptation, self-realization of war veterans, legal consciousness of society, war veterans, ensuring rights, veteran entrepreneurship, entrepreneurial rights of veterans, anthroposociocultural approach, legal monitoring, social monitoring, monitoring powers.*

Авторська довідка:

Корнієнко Інна Сергіївна – заступник директора Департаменту соціального захисту населення Луганської обласної державної адміністрації, начальник управління по роботі з ВПО та бухгалтерського обліку, [ORCID 0009-0005-1011-3118](https://orcid.org/0009-0005-1011-3118)

Дата подачі автором 15.04.2026.

Дата прийняття після рецензування 22.04.2026.

Дата публікації 09.05.2026.

